DÉPOT LÉGAL

DÉPOT LÉGAL INDOCHINE N° 8888

SỐ 1051 NĂM THỨ MƯỜI MỘT MỖI SỐ 0$04 丁丑年 三月十九日 NGÀY THỨ NĂM 29 AVRIL 1937

GIÁ BÁN

ĐÔNG-PHÁP	NGOẠI-QUỐC
Một năm 12$00	[illegible]
Sáu tháng 7.00	[illegible]
Ba tháng 4.00	[illegible]

Mua báo phải trả tiền trước. Thư và mandat gửi cho M. TRẦN-ĐÌNH-PHIÊN. — Ai cần quảng-cáo, viết riêng, sẽ thương lượng trước.

TIẾNG-DÂN

La Voix du Peuple

民聲

Chủ-nhiệm kiêm Chủ-bút HUỲNH-THÚC-KHÁNG
Quản lý TRẦN-ĐÌNH-PHIÊN

Mỗi tuần xuất-bản ba kỳ: thứ ba, thứ năm và thứ bảy

BẢO-QUẢN số 176, đường Đông-ba, Huế. Giây-thép nói số 48. Giây thép: TIENGDAN HUE

Trừng trị kẻ gian ác tức là cứu giúp cho dân lành.

Cái tội "hiệp-tác" ấy lại càng nguy!

(2 NGƯỜI TÂY VÀ 4 NGƯỜI NAM GIẢ LÀM MẬT-THÁM ĐI KHÁM BẠC GIẢ)

Mới đây, hạ tuần tháng Avril, ở đồn Tây ninh có xảy ra một tấn kịch «linh sơn đả đánh chết linh ma tà». Pháp luật nhà binh rất cần nghiêm mà có chuyện đổ máu ghê gớm như vậy, công chúng có lòng phẫn uất, và dư luận rất là xôn xao (bạn đồng nghiệp «CÔNG-LUẬN» trong Nam có mấy bài tường thuật và nghị luận rất rành rẽ). Đối với tấn kịch ấy, các nhà thủ hiến cũng nhận là vết thương không tốt, trái với chánh sách « Pháp Nam hợp tác», nên đã bắt kẻ phạm tội giết người ấy tống lao đợi án, làm lễ đám táng long trọng cho người lính bị chết oan trong lúc làm phận sự, lại chu cấp cho cha mẹ vợ con người lính bất hạnh ấy. Công chuyện xử trí được ổn thỏa.

Đứng trước công cuộc «Pháp Nam hiệp tác» mà có chuyện xảy ra như trên, rõ là việc không tốt, nên nhà đương cuộc thu xếp rất khôn khéo, không muốn cho những chuyện như thế xảy ra nữa. Trái lại, đồng thời ở ngoài Bắc, tỉnh Hòa bình lại diễn ra một lớp tuồng «Pháp Nam hợp tác», hiện dư luận cũng đang xôn xao.

Trái với chánh kiến «hợp tác», là việc không lợi; mà hợp tác theo lối «bất chánh», cái hại cũng không ít. Xin lược kể chuyện hợp tác như dưới:

Như bạn đồng nghiệp «ĐÔNG PHÁP» ra ngày 23-4-37: tên Tài Tit và Nguyễn Tư (cùng người Hà đông) là tay chơi có tiếng, 2 người bàn nhau cách xoay tiền, thêm 2 người làng Yên trường nữa vào bọn, nghĩ đến việc bắt bạc giả. Họ biết cón hà Chum Hiền ở làng Lủng hang (Kỳ sơn) nhà giàu, Tài Tit có biết 2 người tây lai là Guyon de Chemilly và Jean Parfaite (người sau nầy đã 2 lần can án vì lừa đảo). Bọn ấy thuê ô-tô thẳng tới nhà Chum Hiền: hai người tây tự xưng là thanh tra, 2 người Nam xưng là mật thám, lục tung cả hòm rương, trong nhà Chum Hiền có độ 150 đồng bạc hảo, chúng lấy ngót 50 đồng, rồi kéo nhau ra lên ô-tô dông về Hà đông. Mấy hôm sau, các nhà chức trách ở Kỳ sơn được tin, quan Sở Hòa bình liền tư về sở mật thám Hanoi tra xét, cả bọn Tài Tit đều bị tóm. Chúng đều thú nhận.

Vậy, câu chuyện hiệp tác bất chính là vậy đó! Nhân câu chuyện trên, chúng rằng dân dã man dan dối đã đành, chứ dân văn minh không phải toàn là người tốt mà không có kẻ xấu. Trên đường «Pháp Nam hiệp tác» nếu diễn ra những lối «giả mạo xoay tiền» trên, «con sâu làm rầu nồi canh», rõ là bôi lọ trên 2 chữ «hiệp tác».

Muốn sửa sạch vết lọ ấy, mong các nhà chức trách lưu ý xem xét, nhứt là người Nam mà kẻ nào bàn việc xoay tiền ám muội tức là người bất chính, nên xa lánh và trừng phạt ngay — dầu là bề ngoài mang lốt văn minh — mà trong người tây có kẻ nào có vết xấu, cũng nên răn cấm, dừng để chuyện không tốt lan rộng ra.

X. X.

Nếu đề phòng trước cho tấn kịch ấy không xảy ra thì tốt hơn

(Quanh chuyện linh sơn-đả đánh chết linh ma tà)

Tấn kịch nầy mới xảy ra ở đồn Tây-ninh (Namkỳ), có mấy bác sơn-đả nống rượu say, vào tiệm bán cháo đánh người, đánh cả lính, cai, lại còn đánh 3 người lính ma tà đi patrouille, một người chết, 2 người thoát khỏi. Sau việc xảy ra, nhà đương cuộc đã bắt giam mấy tay hung thả sát nhân kia, còn người lính ma tà bị chết oan trong lúc làm phận sự, đã được nhà nước làm lễ chôn cất long trọng, cấp tiền tuất dưỡng cho vợ con v. v. các báo trong Nam đã đăng rồi.

« Sơn đả », cái tiếng mà nhân dân xứ nầy, nghe đến đã sanh lòng kinh hãi, và thấy bóng, ai cũng lánh xa. Luật nhà binh rất nghiêm nhặt, không khi nào dung tàng cho quân nhân làm điều trái phép, song một đôi khi các bác đi đạo chơi, hoặc có say hơi men ngà ngà, hoặc vì sự ẩu uống cùng trên gái mà gây ra tấn kịch không tốt; mà đó cũng việc thềnh thoảng, và đối với người thường kia. Đến đối với bạn đồng sự, cũng là « service » lính, cũng là mang súng canh tuần, phòng vệ cuộc trị an trong xứ như lính tập, lính ma tà v. v. không mấy khi xảy ra sự xung đột. Ấy vậy mà nay ở Tây-ninh có tấn kịch bi thảm ấy, rõ là một vết thương trong nhà binh.

Đối với việc nầy, nhân tâm dư và luận trong Nam có chia sẻ nỗi, nhà đương cuộc hiện đã trừng trị bọn hung thả kia mà ưu cấp cho kẻ thiệt mạng nầy, xử trí một cách ổn thỏa . . . song việc đã xảy ra sau mới bổ cứu, không bằng sắp đặt cách nào cho tấn kịch như thế không xảy ra lại chẳng tốt hơn. Vậy đứng trước cuộc Pháp Nam hiệp tác, nhứt là về nhà binh, bất kỳ hạng lính nào, thường nhà nước không nên dung những người tánh nết không tốt, như mấy bác sơn đả giết người kia.

Q. Q.

Một người bán báo bị bắt

VINH. — Chiều hôm 16 Avril, các nhà chuyên trách sở mật thám tới số nhà 140, đường Maréchal Foch, bắt Nguyễn-Thuần quê ở làng Thịnh quả, phủ Đức thọ (Hà tịnh), qua Vinh làm nghề bán báo đã nửa năm nay.

Hôm ấy cũng có vài ba đứa trẻ bán báo nữa bị bắt, song được tha ngay, chỉ một mình Thuần còn giữ lại ở sở Mật thám.

Nguyễn-Thuần nhà nghèo lắm, chỉ sinh nhai với nghề bán báo, nếu vì cớ ấy thì có được tha cũng thành người mất nghiệp!

D. N.

Vợ kêu oan cho chồng

QUẢNG-NGÃI. — Vụ vụ Cao-Sung làng xuân đình bị xét nhà có bắt được 2 cái trát của lý trưởng.... Tòa án Nghĩa hành kêu án 2 năm, tòa Quảng ngãi cải lại 1 năm (số T. D. trước đã đăng), viện đến 189 luật hình «giao thiệp công công chức», hoặc viện «không tuân lệnh v. v.»..!

Cao-Sung là người lương thiện không can án gì. Nay bị án oan, nên người vợ Cao-Sung là Phạm-thị-Lang có đơn kêu oan cho chồng tại bộ Tư pháp (ngày 12-3 tây). Mong thần công lý sẽ soi thấu chỗ oan đó.

P. V.

Ai trúng 4 vạn đồng mà chưa lãnh?

Số Đông-pháp **501027** xổ ngày 20 Janvier 1937 trúng 4 vạn đồng, đến nay vẫn chưa thấy ai lãnh. Vậy ai có vé số ấy thì lãnh ngay, nếu để quá ngày 20 Juillet 1937 sẽ bị sung công.

CHUYỆN ĐỜI

Mừng quá đến chết!

Thiên hạ lâm lý học, mừng giận vui buồn cái gì quá mực đều có phòng hại đến sanh lý, có lắc bị kích thích quá độ mà đến chết...

Nói vậy ta nghe vậy, thường thấy đàn bà có máu ghen, khi nổi giận cho chồng, có người đến chết ngất, bất tỉnh nhân sự, song đôi giờ đồng hồ rồi tỉnh lại. Còn sự mừng mà đến chết thì chưa thấy bao giờ.

Mới đây từ bản Công-luận Hoa-kiều có đăng câu chuyện:

Ở Quảng-đông, huyện Tân-hội, làng Thông-biên-tân-quế, có tên Lâm-kinh-Ngao độ 30 tuổi đã có vợ họ Lý, vài năm trước đây, nhân có người bà con họ Triệu đem Lâm cùng đi sang bên Cựu-kim-Sơn làm nghề buôn bán, mình vợ ở nhà.

Đến đó được ít lâu thì Triệu bị bệnh chết, Lâm cũng thất nghiệp, vất vả quá người không có thơ từ gì về thăm nhà.

Vợ Lâm là Lý sau khi chồng đi, vẫn ở nhà sống trong cảnh cùng khổ, trải năm mọi sang năm kia mà không được tin tức gì, trông chồng mình có lẽ đã chôn xương nơi đất khách, không còn hy vọng nữa.

Đến đến ngày 11 tháng giêng năm nay, bỗng tiếp được một phong thơ, mở thơ ra xem mới hay là bạn trăm năm mình còn sống và có gởi tiền cho cái mandat 300$ nữa.

Thị ta mừng quýnh, cười to rồi cười mãi không thôi, cho đến khi nghẹt tin chẳng rồi bắt thở!

Bà con đến thăm thang cứu chữa mà hồn thị đã theo trận cười mà đi luôn không trở lại nữa!

Mừng quá cũng đến chết, chớ không phải chỉ phiền rầu mà chết đâu. Vậy thì ta cũng không nên tìm sự vui mừng quá độ, mà nó khi đến chết đi không biết chừng. Những ai không được trông cậy độc đắc hay số lớn, hoặc bỗng luôn phải lấy chuyện nầy mà tự ấy.

Chuông Mai

TIN THẾ GIỚI

TÀU LO DỰNG XƯỞNG ĐÓNG TÀU VÀ MỞ ĐƯỜNG HÀNG HẢI

Nam-kinh, 21-4 — Đặng mở mang nghề hàng hải, bộ giao thông Nam kinh đương trù bổ ra 500 vạn đồng để kiến thiết một xưởng đóng tàu có thể đóng những chiếc tàu chạy biển lớn từ 25.000 tấn đến 30.000 tấn, và 4.000 vạn đồng để mở đường hàng hải cho tàu của mình chạy đi các nước lớn trên thế giới.

Hai số tiền ấy sẽ do chánh phủ chịu một phần nữa, còn phần nữa sẽ do những nhà cự phú Tàu ở trong nước và những Hoa kiều ở ngoại quốc góp vào.

VỀ VỤ MƯU SÁT UÔNG TINH VỆ

Nam kinh, 21-4 — Về vụ mưu sát Uông tinh Vệ nầu trên, hôm 19-4 vừa rồi, pháp đình đã tuyên án: 3 người bị xử tử, 5 người bị tù từ 5 năm đến 22 năm.

ÔNG ALEXANDRE VARENNE Ở TRUNG HOA

Đông kinh, 22-4 — Ông Alexandre Varenne đã đi máy bay đến Thượng hải. Ông sẽ ở lại Quảng tây và Quảng đông mấy tuần lễ, và sẽ viếng Nam kinh trước khi sang Nhật.

CUỘC NỘI CHIẾN TÂY BAN NHA

Hendaye, 22-4 — Có đôi trận đánh nhau nhỏ nhỏ ở chung quanh Madrid. Quân chánh phủ tuyên bố chiếm được một nơi trọng yếu trong miền Carabanchel và vây kín lũy quân ở miền Đại học đường.

Trong miền Tolède, quân chánh phủ cũng tiến mạnh. Họ đã chiếm mấy nhà ở đầu tỉnh.

Trái lại, ở Biscaye loạn quân lại có mất thêm thế.

TỔNG TƯ LỆNH MIAJA TUYÊN BỐ: «CHIẾN ĐẤU TỚI CUỘC TOÀN THẮNG CỦA CHÁNH PHỦ CỘNG HÒA»

Copenhague, 22-4 — Trong khi tiếp phái viên báo Politiken, đại tướng Miaja, Tổng tư lệnh quân Chánh phủ ở Mặt trận Madrid đã tuyên bố: «Không thể gì thương thuyết tình sự giải hòa với đại tướng Franco, chiến tranh sẽ tiến hành tới cuộc toàn thắng của Chánh phủ Cộng hòa dân chủ.

Hiện thời, thiếu xe cộ, súng thì nên không thể chở đến bà con mới đi lánh nạn được nữa. Tuy vậy những lương dân còn ở lại kinh thành lúc nầy cũng không gặp sự nguy hiểm như hồi chiến tranh mới khai hấn.

Ở Madrid Chánh phủ cũng khởi lo bọn phát xít âm mưu tổ chức những vụ ám sát, phiến loạn vì chúng bị quét sạch rồi. Bọn mưu loạn đã bị bắt và bị xử tử hết rồi.

Cuối cùng, Tổng tư lệnh kết luận: «Nội trong hai tháng nữa chiến tranh ở liền kết».

5 người chính trị phạm bị đày Banmêthuột

VINH. — Trong số ba chục chính trị phạm mới bị giải ở các đồn về Vinh đó trước, thì nay thấy 5 người sau nầy bị đày vào Banmêthuột: Phan-đoàn-Năm, Đinh-xuân-Giai, Phan-sĩ-Liêng quán huyện Thanh chương; Ngô-Tuân, quán huyện Nghi lộc; Chu-gia-Tường, quán phủ Hưng nguyên. Năm người nầy án từ 10 đến 20 năm, và có người đã được án giảm phạm ba năm.

Họ bị giải đi từ gare Vinh do chuyến xe tốc hành Hanoi — Saigon lúc 9 giờ 57 phút, cùng hai người tinh khổ xanh với một người cai. Trước khi từ biệt, bạn đồng tội trong lao họ hô: «Đã đảo Phát xít!...»

P. V.

CHỦ TỊCH COMPANYS CŨNG NHỨT ĐỊNH CHIẾN ĐẤU TỚI CÙNG

Đồng thời, có tin từ Barcelone truyền ra cho hay rằng: Ông Companys, chủ tịch chánh phủ tự trị xứ Catalogne, cũng tuyên bố rằng: «Chúng tôi quyết liệt phản đối sự giải hòa với loạn quân và nhất định chiến đấu tới cùng».

Đoạn lịch-sử Nam kỳ khi bắt đầu thuộc Pháp

Về khoảng lịch sử Pháp-Nam gặp nhau ở giải đất hình chữ S nầy, kể đã gần 3, 4 thế kỷ, về đoạn Trung-Bắc-kỳ có cuộc cầm vương kéo dài mấy mươi năm, như chuyện cụ Phan đình Phùng ở Nghệ-Tịnh, Đinh công Tráng ở Thanh, Nguyễn Hiệu ở Quảng nam, Mai xuân Thưởng ở Bình định cho đến chuyện đề Thám ở Yên thế, các báo lần lượt sưu tập những đều nghe thấy để lưu một món tài liệu trong kho lịch sử cận đại.

« Đọc sử xưa không bằng đọc sử gần », theo câu nói của cổ nhân thì món sử liệu kia rất đáng qui.

Duy trong khoảng lịch sử ấy, về đoạn «Nam kỳ thuộc Pháp», là đoạn mở đầu mà lâu nay không thấy ai thuật lại, rõ là một đều khuyết điểm đáng bổ:

Theo như những đều mà ký giả đã nghe thấy thì từ đoạn cầm vương về sau, người Nam đã chia rõ ra 2 phe, phe theo Cần vương, phe theo bên triều Bảo hộ, những sự thực về khoảng đời ấy, nhiều chỗ chắc lắm, trong đám Cần vương nghĩa hội lại không có sách truyền ghi chép, phần nhiều là do hoặc người đương cuộc còn sống sót, hoặc trong phụ lão truyền văn, ở trong không khỏi có đều thất thực.

Trái lại, vào khoảng đầu tiên Nam kỳ thuộc Pháp, thì triều đình Huế còn là chánh phủ một nước tự chủ, Nào khi cử binh chống cự, nào lúc khiến sứ giảng hòa, trong các tôi, những kẻ phụng mạng ra làm tường lãm sứ, công việc thế nào, đều có lưu sử rõ ràng. Cho đến phái nghĩa sĩ trong Nam (義士), công những nhà thế gia danh tộc, đời nhà đi nơi khác, đều có truyện kỷ phân minh, không phải lời truyền khẩu như đoạn sử Cần vương sau nầy. Rõ là một món sử liệu đích xác.

Theo ký giả được thấy như:

1) Bản Liệt truyện các danh thần như Nguyễn tri Phương, Phan thanh Giản, Nguyễn tri Phương v. v.

2) Bản Tây hành nhật ký của cụ Phạm phú Thứ.

3) Bản tấu sớ điều trần của ông Nguyễn trường Tộ.

4) Mấy truyện nghĩa sĩ của ông Kỳ xuyên Nguyễn Thông v. v.

Ngoài ra còn nhiều bản chép riêng có giá trị, sử liệu khoảng đầu tiên có nhiều tài liệu như thế, mà lâu nay người mình bỏ lãng vì có mấy cớ:

a) Những bản kể trên đều làm bằng chữ Hán mà Nam kỳ thuộc Pháp về sau, không học chữ Hán nên không ai dịch.

b) Nam kỳ đã thuộc Pháp bấy, trừ lúc đầu tiên có phái lãnh sự vào trú một độ, sau liền bãi đi, thành như đứt đoạn, không dính dáng gì với triều đình Huế, không ai thuật chuyện cũ lại làm gì.

c) Bạn Tây học sau, chỉ đọc sách chữ Pháp, không khác gì đứng hòn núi bên kia mà nói chuyện hòn núi bên nầy, chỉ thấy bề ngoài mà không rõ chân tướng bên trong.

Vì thế nên đoạn lịch sử quan hệ ấy, gần như bỏ sót mà không ai nói đến.

Không từ quê vụng, ký giả thu lặt một ít tài liệu, cung cho nhà sử sau nầy khảo nghiệm.

Gia-định và Biên-hòa thất thủ

Đầu tiên binh thuyền Pháp sang vào cửa Cần trừ và Đà nẵng, có đưa thơ xin thông thương, trong có mấy đều quan yếu như xin tha cấm giáo Gia tô, mở phố dọc ở cửa biển thông thương v. v. Triều đình lần hẩy giờ, không rõ ngoại tình nhứt vị cự tuyệt, lại cử binh chống cự, Quân Pháp chiếm thành Gia định.

Năm Tự đức 14 (1860), đồn Gia định thất thủ, tân lý Nguyễn-Duy, tân tướng Tôn thất Đề chết tại trận, ông đại sứ Nguyễn tri Phương bị đạn. Vua sai ông Nguyễn bá Nghi làm Khâm sai đại thần, thống lãnh quân thứ. Ông Bá Nghi đến quân thứ, nhận rằng chiến và thủ đều không tiện, phải người giảng hòa, tâu về, vua phê: hòa đã không thành, chiến thủ cũng không tiện, thế nào nên nói thiệt cặng tìm cách xử trí. Ông Bá Nghi cùng quan tân tướng Trần đình Túc tâu rằng đồn Biên hòa binh hình đơn nhược, không thể công thủ, hòa lại không thành, xin tất triệt quân thứ, phải người cầm viện nước ngoài... (còn có tờ sớ rất rõ ràng sẽ thuật sau. Vua ban lời quở trách.

(Còn nữa)

X. thuật

Một viên Đội Tây đá người xuyt chết!

HUẾ. — Khi chừng 11 giờ đêm ngày 22 Avril nầy, tại hàng cơm Đông-pháp, ở đường Đông-ba, có khách Pháp Nam đương cấp các vũ nữ quảy quần theo với nhịp hòa, thì viên Đội Guerrinicleir François ở vệ binh 10e R. M. L. C. đến không nhảy với bọn kia, lại nhè bắt tay cô Sen, vợ bé nhân ông Hồ-Cát (chủ nhà hàng ấy) đòi nhảy.

Người bởi Lâm-Lâm, thấy thế, bèn chạy lại lễ phép thưa: « đây là bà chủ nhà hàng, bà không biết nhảy, lại không biết tiếng Pháp nữa ».

Viên Đội đã có hơi men, quát rằng: « Can cớ gì đến mấy?, » tát Lâm 2 bạt tai, lại thêm cho một đá, Lâm chạy lần nhào xuống thang lầu, trào máu mũi bất tỉnh.

Các bồi kia xúm lại đỡ Lâm vào phòng, liền gọi M. Cái xuống, nhất điện bảo thuê xe chở Lâm đi bệnh viện cứu cấp, nhất đi qua hiệu cầm đồ bắp đầu tìm ăn khi.

Chờ Lâm qua bệnh viện, quan thầy thuốc khám xét bệnh tình chẳng nặng lắm.

Sau khi Lâm ăn xét rồi, ông Cảm cả hết viên Đội kia làm một tờ cam kết rằng: xin chịu hết phí tổn cho Lâm nằm dưỡng bệnh đến lúc ra khỏi bệnh viện, và chịu bồi thường sự thiệt hại vì bệnh tật ấy, cho phải v. v.

P. V.

https://dieuluu.hopto.org

Một vụ « xì mạ hương chức » đến 9 người dân bị án!

Phụ huynh đã có đơn kêu

Ở làng Xuân-phổ, huyện Nghĩa-hành, (Quảng-ngãi) ngày tháng 2 ta vừa qua, nhân trong làng, Hương chức định mở một cuộc hát, tìm lời đăng ứng không cho dân biết, mà trùm trưởng đi lấy kỳ từng nhà...

Bọn dân Phạm-Mai, Phạm-Giảng, Võ-Quế cùng các dân tráng tấy làm bất bình, vì có đương lúc dân làng tăng quẫn, làng không có tu bổ đình từ và cũng không phải hát lễ, nếu cùng nhau làm một tờ trình với viên kỳ hương chức, xin làng để khoản phí về cuộc hát mà giúp cho dân về việc xâu thuế và trích lạc. Trong tờ trình ấy có nói đến mối lệ hương lý lạm quyền, xâm tiêu tiền công và chiếm canh ruộng công, cùng hương kiểm, hương mục làm điều trái phép; sau xin làng cho dân dự biết sổ sách và chỉnh đốn hương ẩm cho có trật tự v. v.

Làm dân trong làng, đối với sự những lệ lạm quyền của hương chức, có lòng bất mãn, mà trước đem những điều ấy trình với viên kỳ sắc hào trong làng, yêu cầu sửa đổi mối lệ ấy..., sự hành động của dân làng như vậy, tưởng rất hợp với lẽ phải, không phạm điều lỗi gì cả. Vì viên kỳ là người tại mất trong làng, trình với viên kỳ hương chức mà sửa đổi thu xếp được ổn thỏa, khỏi sanh ra mối xung đột kiện cáo, kéo nhau đến cửa công kia.

Ấy thế mà có kẻ thù hiểm tọc mạch, trình báo với quan, gia cho cái tiếng « tụ họp... », toan trở triệt cuộc hát của làng. Việc đến phủ, tòa án Tư-nghĩa kết án phạt giam bọn Phạm-Mai, Võ-Quế, 9 người từ 4 tháng đến 8 tháng tù, viện điều « xì mạ hương chức ». Án nầy ra tỉnh, tỉnh có đòi tổng lý tới khai thì tổng lý khai thiệt là bọn dân kia chỉ có tờ trình kể trên chớ không có xì mạ (nên biết « xì mạ » với trình bày ý kiến và yêu cầu, tánh chất khác nhau là thế nào, vả làng hát 3 ngày cũng không có việc trở triệt gì cả. Nhưng tỉnh cũng không thương xét đến nỗi oan khuất đó, y án tư Bộ.

Tội nghiệp cho cha mẹ chú bác mấy người dân bị án đó, kẻ 80 tuổi người 70, 60 v. v. ngày 11 tháng 3 (21-4-37) đã có đơn kêu tòa Sứ, toà Khâm và bộ Tư-pháp, mong quan trên tường tình mà minh xét khỏi mối oan khuất.

Cha mẹ đương kêu oan cho mấy người ấy xin kể dưới nầy:

Phạm-cao-Phiên, 71 tuổi, cha Phạm Mai.

Phạm-văn-Chung, 58 tuổi, cha Phạm-Đó.

Phạm-cao-Bêm, 57 tuổi, chú Phạm Giảng.

Phạm-Bắc, 65 tuổi, cha Phạm-Yong.

Nguyễn-trần-Công, 67 tuổi, cha Nguyễn-Cần.

Nguyễn-Tạo, 76 tuổi, cha Ng. Tọa.

Bùi-thị-Kiều, 64 tuổi, mẹ Võ-Quế.

Lê-thị-thược, 61 tuổi, mẹ Nguyễn-Cừu, Nguyễn-Lộc.

MINH-OAN

Tháng trước đây người ta gọi tôi là

DA CÓC

Bây giờ nước da tôi đã sáng sủa tươi đẹp lạ thường

Hàng nghìn người đàn bà có nước da nâu quá đỗ trở nên mịn màng một cách đơn giản có một.

Bao nhiêu năm, các nhà chuyên môn cố nghiệm vẻ đa nhận rằng chất đen ở trong Crème Tokalon làm cho da sáng, trắng mà không nhờn. Chất đen đó ngấm vào những lỗ chân lông ở mặt mà làm mất những bụi bẩn dính vào da mà số-phòng cả nước rửa cũng không nổi. Những chấm đen ở mặt sẽ mất hết. Crème Tokalon mau trắng có nhiều chất bổ nuôi da làm cho da mặt tươi đẹp, trắng trẻo, mịn màng.

Nếu dùng không thấy hết, cả mỹ mãn, xin trả lại tiền.

Đại-lý độc-quyền:

TRUNG-KỲ và AI-LAO

Hiệu đầu Khuynh-Diệp ở Bến-Ngự HUẾ Ở Huế, bán sỉ bán lẻ tại các hiệu A B.C (Au Bon Choix): Đường Paul-Bert, Ae-Cựu, Chợ-Mới (Vỹ-Dạ).

HẢI SẢN Ở NHATRANG

Địa giới Nha-trang vì phía đông gần mé biển, các hoa lợi cần phần đông người ở đó, trọng gần nhất là các sản vật ở biển.

Phần đông người ở gọc theo mé biển Nhatrang cho đến Bangkôi, đều làm nghề biển cả, nhưng công việc làm ăn của họ khác nhau và riêng cho mỗi người ở mỗi làng: Người ở làng nầy thì chuyên nghề kiếm xa-cừ, người làng khác thì thiên nghề làm nước mắm, ở chỗ nầy những thợ câu mực, ở chỗ kia người ta lại đi kiếm hà-sâm (đồn-đột), gần-xác, hoa-đá, và ốc, v. v. rồi đem bán ra các xứ khác.

Như người ở làng Trường-lây (tức là Chụt và Cầu-đá), Tri Nguyên (Bằng-Miễu), và Cửa-Bé, thường dùng xuồng nhỏ đi câu đêm và ngày, còn ghe lớn thì dùng để đánh cá lớn và cá nhỏ, lại nhiều người và cop nit thường ngày ngồi trên gành đá mà câu.

Các thứ hoa lợi ở mé biển Nhatrang, kể trước nhứt là các thứ cá nhỏ, đánh để làm nước mắm, như cá cám đánh trong cửa Nhatrang, Cầu-đá, và Cửa-bé, cá nục và cá sơn đánh từ khúc biển Nhatrang cho đến Cam-ranh, và thường hơn hết là trước mé biển Thủy-triều.

Nói cho đúng, thì mỗi thứ cá phải dùng một thứ lưới riêng, như mành chà để đánh cá nục và cá sơn, mành cơm thì để đánh cá cơm. Những sự đánh cá nói trên đều phải chịu thuế cho nhà nước, người ta mới được phép thả cây chà mà giữ cá.

Thường người ta làm nước mắm bằng cá cơm ngon hơn hết, sau tới nước mắm cá sơn, và nước mắm cá nục, rồi chở đi bán ở Tuy-hòa, Dalat, và bán ra tới Tourane cũng có.

Người thợ câu ở đây quanh năm câu cá và người khác thì đánh cá tươi để bán ra các chợ, như chợ Cửa Chụt, Cửa-bé, Mới và Thành, v. v... trừ ra độ tháng 11 đến tháng 2 âm lịch, nhiều chiếc ghe giả Quảng-nam, Bình-định, và Phú-yên vào cửa Nhatrang mà đánh cá.

Mấy tháng đầu năm người bần thổ dùng lưới đăng bắt cá thu ở mé biển Bích-đầm. Các người thợ câu lại còn câu cá đối, hố, và mú để bán tươi hay là xẻ ra phơi khô rồi bán lại cho bọn hàng cá ở Nhatrang.

Xa cừ phải kiếm theo mé biển Nha trang, một giống ốc ở theo các hang lỗ có hoa đá.

Người đi kiếm ốc phải lặn xuống 5 hay 10 thước nước mới kiếm đặng ốc ấy.

Các thứ ốc xa cừ tỉ dụ rất đẹp, đủ màu, người thợ cần dùng để cần đỡ, như bàn, ghế, lễ-t, hoành, v. v. người ta cũng dùng nó để làm nút áo nữa.

Làng hạ-giang và Hòn-tre có nhiều xa cừ lắm. Việc thương mãi ốc xa cừ thường ở trong tay người khách trú, chớ ở Qainhơn thì thợ ăn chỉ mua được một ít mà thôi.

Từ tháng tư đến tháng tám tây lịch, đến kỳ đem tới thợ câu đi xuống nhỏ rọi đến chai hay là cái. bupa ở ngoài cửa biển Nhatrang để câu mực. Mực ấy, người ta xẻ phơi khô rồi bó lại từng trăm đem bán các chợ Nhatrang, hay là chở vào bán ở Nam-kỳ.

Mực ấy có hai thứ:

Thứ gọi là mực thẻ, dài độ chừng 0m10 đến 0m15, bán 100 con từ 0$15 đến 0$20.

Thứ kia gọi là mực cái, dài từ 0m20 đến 0m30, bán 100 con độ 3$00 đến 5$00.

Người ở Chụt, Cầu-đá, Cửa-bé, Cù-lao, và Tri-Nguyên hay về nghề

(Xem tiếp qua trang 3 cột 1)

M. Du Basty, Cố-vấn Bộ Lại về Pháp nghỉ

M Du Basty, cố vấn bộ Lại đã được phép về Pháp nghỉ 9 tháng.

Một tin lạ

Hitler vừa đánh điện tín sang Đông-Dương đặt commande ở hiệu

Tân - Hưng

5 bis, phố Hàng Gai — HANOI

5 000 cái mũ Marque Tricolore và Eléphant để phát cho đội quân phi-cơ dùng, cho được đặc sắc hơn các nước.

Hiệu PHÚC-THỊNH, 143 Rue Paul Bert HUẾ có đứng làm Đại-lý bán thứ mũ ấy và có bán đủ các thứ hàng tạp hóa, ngoại quốc, giá hạ.

Hội nghị báo giới Bắc-kỳ

Tối 24-4 37, đúng 7 giờ, Hội nghị đã họp, tại C. S. A. đường Charle coulier Hanoi, có hơn 200 người viết báo đến dự, có cả 100 linh cảnh sát giữ trật tự. Đại đa số thuận bầu một Ủy ban lâm thời, ông Phạm-phú-Nghĩa chủ tịch, ông Võ-đình-Chi làm thư ký.

Sau cuộc thảo luận, hội quyết nghị mấy điều cốt yếu, yêu cầu: thực hành chế độ báo giới ở chánh quốc cho các báo quốc văn và Pháp văn ở Đông dương, đại xá những người viết báo bị cam án do đạo sắc lệnh hiện hành ở xứ nầy, cử các ủy ban quản trị, tiến hành mọi việc để đi đến toàn quốc báo giới hội nghị, yêu cầu cho được tự do ngôn luận.

(Theo *Đông-Pháp*)

Mấy tờ báo lớn bên Pháp cũng than van, toan lên giá!

Buổi nầy vật liệu về nghề in, như giấy, mực v. v, cái gì cũng lên giá, đối với nghề báo, thiệt cay chua.

Những tờ báo có chỗ dựa lưng, họ không sợ cái chết vì vật liệu cao, chứ những tờ độc lập, buổi nầy đều than van cả.

Đến như mấy tờ báo lớn bên Pháp, như *Œuvre*, *Le jour*, *Action française*, *Populaire*, *Humanité* — theo bạn đồng nghiệp «*Saigon*», — họ cũng nấu nỉ tỏ bộ rủ nhau lên giá mới sống được. Trừ tờ *Humanité*, nhờ ly quản lý khôn khéo, hết lòng với nó, lanh lợi đủ cách, cho đến kẻ bán báo, người đăng quảng cáo cũng bẩn hỏi, mà số thu cũng không hơn số chi cho lắm. Tự miệng ông chủ của nó (M. Sompaix) đã nói: « Lúc bây giờ, chúng tôi trông, ta có thể tránh được cái phương sách tăng giá báo lên để sống được là làm thế nào bạn chế bớt cái lòng trục lợi của bọn chế tạo giấy...»

Độc giả xem đấy ai là kẻ sốt sắng, nên sét chỗ cay chua của tờ báo lúc nầy.

2 NGƯỜI TÂY VÀ 4 NGƯỜI NAM GIẢ LÀM MẬT THÁM ĐI KHÁM BẠC GIẢ

Vào nhà người ta lục lấy 500$ — Cả bọn bị bắt tăng giam

Giả nhà Đoan đi khám rượu lậu!
Giả nhà làm bàn đi bọn dân quê!
Giả quân sự phạm để xin tiền!
Giả thầy giáo gạt người!...

Vô số chuyện giả! ở đời nầy không có cái giả gì là bọn vô lương không làm!

Nay lại có bọn giả mật thám, và mượn hai người Tây đi khám bọc giả!

Theo «*Đông-pháp*» ra ngày 23-4-37, tên Nguyễn-văn-Thực tức Tài Tít và tên Nguyễn-v-Nghị tức Tư, đều là bọn du thủ du thực; nhân tăng quẫn không biết lấy gì xài, mới bàn nhau cách «làm tiền». Chúng bèn tìm 2 người quen ở làng Yên-trường, hợp đồng đi tìm 2 người Tây lại là Guyon de Chemilly và Jean Parfaite (J. Parfaite đã hai lần bị án lừa đảo).

Đã biết trước nhà người Mường Chum-Hiên ở làng Lũng-hang (Hòa bình) là nhà giàu có lớn, ngày 11 Avril nầy chúng bèn thuê ô-tô lên đó, tự xưng là thanh tra mật thám đi xét bọc giả.

Chủ nhà nghe nói vậy, không kháng cự gì, cứ để soát. Chúng phanh phui lấy của Chum-Hiên 500$ bạc bảo, rồi ung dung về.

Cách đó mấy hôm, quan Sứ Hòa-bình hay chuyện kỳ lạ, chạy giấy về Hanoi hỏi, thì quả là bọn vô lương đi gạt. Lập tức cho truy xét, thì Tư, Tít, Jean Parfaite và Guyon de Chemilly bị tóm cả, cả bọn bị tống lao rồi đem ra tòa.

Hiện đương cho truy 2 người ở làng Yên-trường kia.

Cái lối « Pháp-Nam-hiệp tác » nầy mới quá!

HERMES BABY

là kiểu máy đánh chữ có thể đánh được chữ tây và Quốc - ngữ

Rẻ *(Giá có 80$)*

Bền *(làm toàn bằng thép)*

Đẹp *(kiểu tối tân, chữ khéo và rõ)*

Nhẹ *(Nặng 3kg500, cao 6 phân tây)*

DÙNG ĐI ĐƯỜNG RẤT TIỆN — CÓ BẢO-ĐẢM MỘT NĂM

Hỏi tại: SOCOA — 145, Rue Paul Bert HUẾ

XỔ SỐ ĐÔNG-PHÁP

Cuộc xổ số Đông-Pháp phát-hành lần thứ I, về năm 1937, cả thảy 900.000 vé, mỗi vé 1 đồng, chia làm 3 série: Lào, Cao-man và Trung-kỳ, mỗi série 300.000 vé. Nơi xổ định ở Hanoi theo ngày sau nầy:

7 Mars, 25 Avril, 13 Juin 1937

NHỮNG LOTS:

1 lot	6.000$	6.000$
1 »	4.000.	4.000
10 »	1.000.	10.000
100 »	100.	10.000
600 »	50.	30.000
6.000 »	10.	60.000
6.712 lots		120.000$

Liền sau khi xổ série Trung-kỳ sẽ xổ 5 số lớn:

1 lot	100.000$
1 »	40.000
1 »	20.000
2 »	10.000

Vé nầy đã bán ở các công sở, các nhà đại-lý như trước

THUỐC PHÁT MINH XƯA NAY CHƯA TỪNG CÓ

TRỤC TÍCH TIÊU ĐÀM HOÀN. — Số 32 chuyên trị các chứng đau bụng kinh-niên, đau bụng phòng-tích, độc tích đàm tích rất thần hiệu. — Giá mỗi gói: (80 hoàn) 0$40.

KIỆN TỲ TIÊU THỰC HOÀN. — Số 48. Những người đau bao-tử những người già yếu, đau lâu mới mạnh, tỳ vị yếu, no hơi, sinh ruột, ăn uống không tiêu, biết dùng thuốc nầy thì mười bịnh không sai một. — Giá mỗi hộp: 0$30.

TRƯỜNG PHONG TRỊ LẬU HOÀN. — Số 57. Bịnh trĩ (Nội trĩ và Ngoại trĩ) nếu không điều trị gấp sẽ sanh ra hai chứng hiểm nghèo đến tánh mạng là Trường-ung và Mạch-lương, rất khó trị. Nếu biết qui động tiền, mua thuốc VÕ-VĂN-VÂN uống thì thấy hiệu nghiệm ngay. — Giá mỗi chai: 1$00.

Còn có trên 50 môn thuốc khác rất hay, đủ các thứ cao, đơn, hườn, tán, bào chế kỹ càng do:

Nhà thuốc **VÕ-VĂN-VÂN** Thủ-dầu-một

Các chi cuộc: HUẾ TOURANE QUINHON SAIGON HANOI HAIPHONG

SIROP PULMO

TRỊ CÁC CHỨNG HO — RẤT THẦN HIỆU

Một chai: 0$90

Nhà thuốc PHẠM-DOÀN-ĐIỂM Tourane

Hải sản ở Nhatrang

(Tiếp theo trang 2)

của mực. Nếu khách trú muốn mua nhiều mực để đem bán ở Nam-kỳ, Bankock, và Singapore, thì họ phải đưa tiền trước cho thợ câu.

Như được mùa mực thì cũng đến độ, 50 tấn.

Ở Nhatrang lại còn mấy thứ hải sâm, như lòng bàng và lấy trong thứ cá ngư-đồng (cá lợt); còn vi cá thì lấy nơi cá giống, cá đọc và cá nhám.

Người Nhatrang chỉ dáng các thứ vi nhỏ để nấu mà lấy cước cá, làm ra từng bánh rồi bán ở nơi các chợ. Người nậu khách trú lại mua các thứ vi lớn.

1°) Vi cá giống dài 0m35 đến 0m40 bán 60 k. 10$.

2°) Vi cá đao dài 0m35 đến 0m40, bán 60 k. 20$.

3°) Vi cá nhám dài 0m20 đến 0m25 bán 60 k. 30$.

Trong các thứ hải-sâm, thì đồn-đột vá, bán 3, hay 4$ một kỷ đồn-đột gai bán 1$50 một kỷ, còn đồn đột Bangei bán 0$60 một kỷ.

Còn yến sào thì ở Cầu đá có người khách trú tên Buốt làm đại lý, cho người trung kết các hòn cù lao ngoài cửa biển Nhatrang: hòn Chà là, Bồ, Bụn, Xuồng, Mun, nội và ngoại. Từ tháng giêng đến tháng sáu tên khách ấy thuê người độ 20 hoặc 30 ra hòn nằm giữ để mà lấy yến.

Như được mùa thì cũng có 250 đến 350 cân.

1° Tổ nhất bán lại chỗ một cân 80$ (giá bây giờ).

2) Yến nhì bán tại chỗ một cân 60$ (giá bây giờ).

Như hoa đá ở trong biển Nhatrang có rất nhiều, và nó mọc trên lỗ đá. Thường thường người ở Chụt và Cầu đá bơi xuống ra ngoài bể, lặn xuống độ 6 hay 7 thước nước mà bới đem về bán lại cho những người du lịch.

Ở làng Trường tây có M. Thanh đã nhiều lần kiếm các thứ vỏ ốc đã sắc, bán 200 cái là 10$00, và hòa đá nhuộm đã sắc, để lên trên đế gỗ, bán một cái từ 1$50 đến 2$50.

Hoa đá và vỏ ốc ấy đã nhiều lần M. Thanh gởi bán cho M. Langier ở Cap Saint Jacque được tiếng khen ngợi rất đẹp.

Hải sản xứ ta vẫn nhiều, dọc cả từ Nam đến Bắc, không chỉ một cửa biển Nhatrang. Ngư nghiệp ở Nhật và Nga, làm nguồn lợi lớn trong nước. Hải sản ta vẫn là cái kho vô tận, nếu như khoách trương nghề làm biển như xứ văn minh thì mối lợi càng nhiều thâm biết bao.

LẠC-TỊNH

Bài thuốc chữa bệnh thổ tả

Ông Nguyễn-văn-Thanh ở Đồng-sơn có bị bệnh thổ tả uống nhiều thuốc không hiệu. sau ông nhờ đăng bài thuốc dưới này mà khỏi. xin đăng ra đây để bà con ai có mắc bệnh thử dùng.

Đảng sâm 4 đồng
Trí mẫu 5 »
Thạnh cao 3 »
Ngành mễ 1 nắm
Trúc diệp 2 đồng
Cam thảo 1 »

DOCTEUR BƯU-HIỆP

80, Rue Gia-Hội -:- HUẾ

Phòng khám bệnh.
Phòng thí nghiệm: thử nước tiểu, đàm, máu, phân.
Nhà hộ sinh.

GIỜ KHÁM BỆNH:

Sáng 8 giờ đến 12 giờ
chiều 3 » » 6h1/2
Chủ-nhật và ngày lễ 7 » » 11 giờ

Bệnh cần và dễ mời về nhà riêng ngày nào, giờ nào cũng được.

VIỆC TRONG NƯỚC

HUẾ

Té cây trọng thương

Đỗ-Đợi 43 tuổi, người làng Lọc-giếp, phủ Điện-bàn, tỉnh Quảng-nam, ra ở trọ với một nhà nọ tại phường Phú-cham trong thành.

Khi gần 9 giờ sáng ngày 20 Avril, Đợi leo lên cây vải trong vườn, tìa bớt chùng trái non, chẳng may bị nhánh vải gãy, Đợi té đâm tự cao xuống, lăng trên trán một lỗ khá to, nằm bất tỉnh mũi ở miệng và mắt ra bọt bể.

Người chủ liền thuê xe chở Đợi qua Bộ đăng Đốc Thông rịt thuốc rồi liền đem qua nhà thương lớn điều trị. P. V.

THỪA - THIÊN

Vì tranh chức Phường trưởng, đánh người xuýt tri mạng!

Tại làng Giạ-lê, huyện Hương-thủy, có khuyết một chức phường trưởng (tổng như giáp hay ấp trưởng). Bọn Ng. Đ. Nguyễn-Thảo, Nguyễn-Chánh, Nguyễn-Lâu, Nguyễn-Châu Nguyễn và Viễn đều ra tranh cử; trong làng có thầy Chánh-tổng Nguyễn-Giáo muốn cho bọn Nguyễn-Chánh làm mà đồng dân và lý hương lại thuận cả Lê-Lâu.

Kết cuộc Lê-Lâu đắc cử, bọn Nguyễn-Đ. lấy làm cắn tức, đều đơn đến huyện khiếu nại, quan huyện phái lính lý Cửu-Chí đến nội vụ điều xét.

Khi 6 giờ chiều 20 Avril này, Cửu-Chí đến nhà Lê-Lâu, đương ngồi nói chuyện, thì bọn Nguyễn-Chánh, Nguyễn-Thảo, Nguyễn-Lâu, Nguyễn-Châu và Viễn cùng nhau cầm đi gậy kéo vào nhà áp đánh Lê-Lâu, Lê-Lâu thoát khỏi, chúng đánh Lê-Cảnh (em Lê-Lâu) một gậy trúng nhằm hông bên trái, máu trào ra miệng và bụng mũi, Cảnh nằm lăn ra ngất đi.

Lý hương hay tin, liền đi báo huyện. Quan sở phái đến khám xét, rồi đưa Lê-Cảnh lên bệnh viện Huế cứu cấp, và để cho bắt bọn Nguyễn-Chánh, Nguyễn-Lâu, Nguyễn-Châu giam xét.

Tranh nhau chức phường trưởng mà đến thế! P. V.

VINH

Một chính trị phạm được ân xá, bị trục hồi bản quán

Hà huy Giáp quán huyện Hương-sơn, tỉnh Hà-tĩnh là một chính trị phạm ở Côn-lôn mới được ân xá nhập năm ngoái.

Giáp nhà nghèo, ở nhà quê khó kiếm vốn sinh nhai, nên ra Vinh ở cùng người chị mở hàng cơm tại số nhà 46 đường Jules Ferry. Ở Vinh, về chiều đại nắng Godart cùng điều tra, anh ta có cử động sợ đến rước.

Đầu trung tuần tháng Avril, 6 áp tiếp giấy quan Tổng-đốc đòi, vào bàn, ngài truyền rằng anh phải thu xếp về quê nhà chớ không được ở Vinh nữa. Anh ta hôm nhà, quan Tổng-đốc nói là do lịnh trên chỉ cho phép ở thêm ba ngày để liệu lý về nhà quê, chớ không được ở Vinh. D. N.

NGHỆ - AN

Bỏ chức bang tá huyện Thanh-chương

Trong hồi lộn xộn tại cho huyện Thanh-chương làm việc, vào trừ các người thông, để lại ra, có đặt thêm một chức nữa gọi là bang tá huyện. Hãy giờ tại huyện lý việc, nên chức bang tá huyện ấy đã bỏ.

Trong tháng Avril này viên bang tá huyện Thanh-chương là Đinh-cao-Đ. g đã đổi ra phủ Diễn-châu lĩnh chức bang tá ở phủ ấy. P. V.

Ngộ gió hay bệnh gì?

Sớm mùng 6 tháng ba ta (16-4-37) ở chợ Trà, xã Cự-lâm, huyện Nghĩa-đàn, có xảy ra hai người bị chứng ngộ gió:

Lúc độ 8 giờ, chợ mới họp, có mụ Đỉ-Chân chừng ngoài 40 tuổi, người xã Bình-hải, huyện Nghi-xuân (Hà-tĩnh) đang ngồi bán hàng, bỗng ngã ra bất tỉnh, người chung quanh chợ đem thuốc đến cứu cấp mụ ấy u ơ nói được vài câu, nhưng nói mơ màng chứ không phải nói thực; một lúc sau, lại cứ mê, gọi mãi không tỉnh, thân nhân phải đem về nhà trọ.

Độ 10 giờ, lại có ông xã Đậu người ở trong xã Cự-lâm trên, đang ngồi cắp tóc, tự nhiên thấy gục xuống, rồi mê man bất tỉnh! Thân nhân phải cõng về nhà (Chưa rõ sau nầy ra sao)

Năm nay vừa lũ cuối xuân, trời nắng gắt lại gió nam mạnh, nhiều người bị chứng ngộ gió. Mong sở Y tế lưu ý. Rỗ

QUẢNG - NGÃI

Tiếng kêu của dân đi buôn Mọi

Ngày 22 Avril 1937, thấy bọn Trần-Đạt mấy người có đơn kêu về chuyện buôn Mọi, đại lược như dưới:

« Dân chúng tôi ở ngụ làng Tân-an, hạt Bá-tơ, xin quan trên xét sự ức sau nầy:

« Chúng tôi nghèo khổ, không có ruộng đất, chỉ chơi đợi mua bán với Mọi, kiếm ăn mưu sống và lo nâu thuế. Năm 1936, quan Sở vì quan kiểm hải chẳng tôi lãnh giấy phép buôn Mọi, chỉ được đi về trong hạng 6 ngày, người nào không lãnh phải phạt 6$00.

« Năm nay (1937) lại sở chúng tôi phải lãnh giấy patente 1$02 để buôn mọi, gà, chiếu vân vân; quan kiểm hiểu: « Lãnh patente 2$06 mới được vô Mọi buôn, còn lãnh 1$02 thì chỉ buôn ở dọc đường thôi ». Vì vậy chúng tôi phải lãnh giấy 2$06, để vô Mọi buôn. Ngày đâu lại có trát số 75 ra ngày 9-4-37, nói rằng: chúng người có patente buôn Mọi, chỉ được đến chợ Đèo-ái, Bồ-Nư, Gió-vui v. v. buôn bán, chớ không được vô Mọi, nếu vô Mọi buôn thì bị phạt, thật là ức quá!

« Vì buôn Mọi mà đến chợ, thì Mọi, không có gì đem ra chợ bán, chúng tôi phải ngồi khoanh tay không mua bán gì được; huống nữa thuế đã đóng, không được đi vô Mọi buôn, thì ngay cho dân nghèo chúng tôi quá lẽ.

Vậy mong quan trên xét lại mà thu hồi cái lệnh ấy cho dân có đường làm ăn. T. M.

Vụ án « trộm bò » ra trước tòa

Về vụ trộm bò ở làng Hiệp phổ, huyện Nghĩa hành, nhà đương cuộc điều tra ra, thì bọn bọm ấy giao thông đến 5, 7 làng, như An-đại, Bích-mỹ, Kỳ-thọ, Phổ-mỹ, người liên lụy có 4, 5 mươi; chẳng những trộm bò, mà khoai, mỹ, lúa, bắp, mía, đều bị chúng vơ vét. Vụ nầy tòa án sơ cấp kết án các phạm nhơn kể có 19 người, án từ 6 tháng đến 20 năm tù, và đã giải tỉnh tổng lao. (T. D. năm ngoái đã có đăng).

Sớm mai ngày 16 4 37, tòa Nam-án Quảng-ngãi mở phiên tòa tuyên án, cả vụ trộm bò và mấy vụ trộm khoai, mỹ bắp, lúa, mía:

A) Tạ-Nguyện, 10 năm khổ sai và 10 năm quản thúc, Hồ-Vui 5 năm khổ sai, Phạm Sự, Nguyễn-Khuyến, Lê-Chi mỗi người 4 năm tù, Hồ-Quới (tái phạm) 6 năm khổ sai, Tạ-Tỷ 2 năm tù, Phạm Đọ, Huỳnh-Viêo, Tạ-Nhược mỗi người 6 tháng tù, bọn Nguyễn-Thăng, Huỳnh-Nguyện 6 người được miễn nghị.

B) Huỳnh-Tu, Huỳnh-Bá 5 năm khổ sai, Huỳnh-Lân 2 năm rưỡi tù, Ngô-Đạt, Phạm Ca mỗi năm rưỡi tù, tên Xe, tên Ngăng 1 năm tù, Võ-Tuông, Dương-Nguyên 3 người mỗi người 6 tháng, bọn Tạ-Ao 8 người được miễn nghị.

Trong có tên Huỳnh-Ở vì án oan thế nào, mà thấy kêu lên mấy tiếng oan, rồi ngã nằm xui xị, phải khiêng nó về lao. P. V.

Xem qua trang 4 cột 7

THƠ TÍN

Cùng Ông Thanh-Thủy, Gia định

Được bài nói chuyện mê tín như bói, cáng, đồng bóng v. v. Tiếng-dân đã đăng nhiều chuyện như thế, xin miễn đăng.

Ông. Rồ chuyện, Đông-xuân Phú-yên

Được bài « Hồ-hương » của ngài, việc vụn vặt quá, miễn đăng.

Ô. Phan-đình-Khải, Cao-một Thanh-hóa

Vé quốc trái của ông chưa trúng.

Ông Ngọc-Liên, Cung-sơn

Có được bài « chuyện ngắn » của ngài, nhưng chuyện tình có hơi cạn lẽ, nên miễn đăng.

Ô. Dân làng Phúc-thành Quỳnh-lưu

Có được bài « ân mạng »... Ít nếu thân nhân người bất hạnh có kêu oan mới đăng được. T. D.

Tin làng báo

Tờ BẠN DÂN ngoài Bắc, đình bản mấy lâu, nay về ông Bào đay Kỳ chủ trương.

Tuần báo ra ngày thứ 7. Tòa soạn và ty quản lý ở số 6 A, Citadelle, Hanoi.

Số 1 đã ra ngày 24 Avril

Bản báo có lời chào mừng bạn đồng nghiệp và giới thiệu cùng độc giả.

T. D.

Lời bố cáo

Ông Y-sĩ TRƯƠNG-GIA-NGÔ ở Quinhon có lời bố cáo cùng các thân chủ xa gần, lâu nay có lòng tin cậy đến ông, hay rằng: từ 1er Février 1937 ông không coi quản bệnh viện của ông tại Quinhon nữa, vì ông cần phải nghỉ trong 11 lâu động sang Pháp khảo cứu về y khoa. Hiện nay bệnh viện đã giao cho em ông là Bác-sĩ TRƯƠNG-GIA-THỌ tốt nghiệp khoa vệ sinh và vi-trùng; cựu bác-sĩ đại y viện thành Lyon; trị đủ các chứng bệnh; chuyên môn: lỗ tai, lỗ mũi, cuống họng.

Vậy từ nay, các thân chủ có đau gì cần hỏi, xin đọc địa chỉ dưới đây:

Docteur TRƯƠNG-GIA-THỌ
Cabinet de consultation et Clinique Médicale
N° 15, 17, 19, 21 Rue Jules Ferry
QUINHON

CHÈ TÀU MỚI ĐÁ TỚI VIỆT - NAM

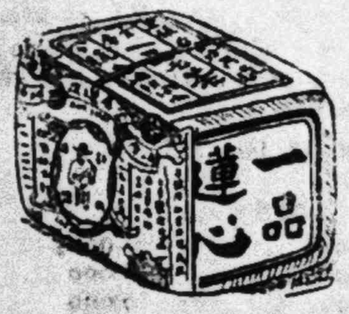

CHÈ

NHẤT PHẨM
TAM-TINH (tức là chè Ba-Sao)
NGỮ-PHƯỚC

CÁC THỨ CHÈ NÀY NHỎ CÁNH XANH NƯỚC VÀ HỢP VỆ SANH

KIM - THAI xuất phẩm

BÁ = TƯỚC MÔNG = THẾ = TÔN

(LE COMTE DE MONTE-CRISTO)

PHÁP - QUỐC LỊCH SỬ TIỂU - THUYẾT

Tác - giả: Alexandre Dumas — 55 168 — Dịch - giả: Hoàng-Sơn

— Tôi xin hết sức làm cho bá tước được vừa lòng; nhưng nếu bá tước cho tôi biết ý bá tước về bữa tiệc thì tôi sẽ được vững bụng hơn.

— Bệt-tuy-xi-ô, sao từ hôm đến Ba-ri đây đến nay, ta xem anh ngu ngu ngơ ngơ như người mất hồn vậy?

— Ít ra bá tước cũng có thể cho tôi biết những khách của bá tước là ai ai?

— Ta chưa biết, mà anh cũng không cần phải biết làm gì; chỉ biết là ta sẽ có khách để lo sắp đặt chuyện tiếp rước là đã rồi.

Bệt-tuy-xi-ô cúi đầu rồi lui ra.

XVII

Ca-van-cân-ty

Cái cớ mà bá tước viện để từ bỏm ăn tối tại nhà bà Mọt-xép vẫn có thiệt. Đồng hồ vừa đổ bảy giờ, thì có chiếc xe đến đậu trước cửa nhà bá tước; trên xe bước xuống một ông lão, độ chừng năm mươi hai tuổi, mình bận áo dài màu lục, quần đã màu xanh; chưn mang đôi giày vẹt ni đã cũ, đầu đội cái nón gần như nón của lính sơn đầm. Ông lão ấy đến rung chuông hỏi người gác cổng có phải nhà của bá tước đấy không; nghe người gác cổng trả lời: phải, ông ta bèn bước vào cổng, đóng cổng lại rồi đi thẳng vào trong nhà.

Ba-tit-tanh, đã chực sẵn ở phòng ngoài; nhận thấy bộ dạng ăn mặc phục của khách đúng hệt như lời bá tước đã tả, bèn vào tin cho bá tước biết.

Người ta đưa khách vào một cái phòng khách rất đơn giản. Bá tước đã ngồi chực sẵn trong phòng ấy, đứng dậy bước ra chào khách, vừa cười vừa nói:

— Chào ông, tôi đương chờ ông.

Ca-van-cân-ti trả lời:

— Bá tước chờ tôi, thiệt sao?

— Tôi đã được tin nói chiều hôm nay, 7 giờ, ông đến.

— Tôi đến! bá tước có được tin tôi sẽ đến?

— Phải.

— Được, thế mà tôi chỉ lo rằng người ta quên việc ấy..

— Việc gì?

— Việc tin trước cho bá tước biết.

— Quên sao được!

— Bá tước tin quyết là không lầm sao?

— Tôi tin lắm!

— Vậy chính bá tước chờ tôi khi 7 giờ chiều nay phải không?

— Phải, chính tôi chờ ông. Thì hãy xét lại xem nào

— Bá tước cần gì phải chờ tôi?

Ca-van-cân-ti có vẻ ngượng.

Bá tước hỏi lại:

— Ông không phải là hầu tước Ca-van-cân-ti?

Ca-van-cân-ti có vẻ vui:

— Ca-van-cân-ti, phải?

— Nguyên tham mưu bộ trưởng ở Ốt-tô-rit?

Ca-van-cân-ti bỗi cách ngượng ngùng.

— Tôi làm tham mưu bộ trưởng?

— Phải, chính đó là cái chức mà ở Pháp đây người ta tặng cho những người có quan chức như ông ở bên Ý.

— À, tôi không muốn gì hơn nữa, bá tước đã biết...

— Ông đến Ba-ri đây không phải tự ý ông thì phải?

— Phải lắm.

— Có ai đưa ông đến tôi?

— Phải.

— Ông có Buy-dô-ni phải không?

— Phải.

— Ông có thơ chớ?

— Có đây.

— Đâu ông đưa tôi xem...

Thế rồi bá tước cầm phong thơ xé ra xem.

Ông tham mưu bộ trưởng ngồi nhìn các vật để trong phòng với cặp mắt như lấy làm lạ vô cùng, lại nhìn vào bá tước, cặp mắt vẫn không thay đổi.

— À,.. (bá tước đọc to một đoạn trong thơ) « quan tham mưu bộ trưởng, một người trong qui tộc Ca-van-cân-ti ở Phờ-lô-ráng, có gia tài đến nửa triệu lợi tức mỗi năm ».

Bá tước ngó vào mặt Ca-van-cân-ti, ngừng đến một cái và nói:

— Nửa triệu! khá lắm đấy.

— Sao lại nói đến chuyện tiền bạc trong?

— Thì đây nầy; cố Buy-dô-ni thật là người biết rõ các gia tài lớn ở Âu châu.

— Tôi không tin có nhiều đến thế.

— Tại ông có người quản gia ăn cắp của ông hết nhiều quá; nhưng cái nạn ấy, thì phải chịu thôi.

— À, nhờ bá tước tôi mới được biết, để rồi tôi đuổi nó đi mới xong.

Bá tước lại tiếp:

— « Nhưng ông cần một đầu nữa mới được sung sướng.

Ca-van-cân-ti vừa thở ra vừa trả lời:

— Phải, một điều nữa, một điều nữa!

— « Phải tìm cho ra người con trai yêu dấu của ông... ».

— Con trai yêu dấu.

— « Mà hồi nhỏ do người cứu nào của ông, hoặc do bọn Bô-hô-miên nuôi nấng ».

Ca-van-cân-ti ngửa mặt lên trời mà nói:

— Từ khi nó mới lên năm đến nay.

— Tội nghiệp.

Bá tước lại đọc tiếp:

— « Tôi có nói cho ông ta biết rằng đứa con mà 15 năm nay ông tìm mãi không gặp, bá tước có thể tìm giúp cho ông ta ».

Ca-van-cân-ti ngồi nhìn trân bá tước, như muốn hỏi có thiệt hay không.

Bá tước hiểu ý trả lời:

— Tôi có thể tìm được.

Ca-van-cân-ti giựt mình, rồi nói:

— A! a! Vậy thì trong thơ ấy nói đúng từ đầu chí cuối.

— Ông hồ nghi sao?

— Không, không! Hồ nghi thế nào được! một người nghiêm nghị, một người có tính cách tôn giáo như cố Buy-dô-ni có khi nào giễn chơi đâu; nhưng bá tước đọc chưa hết bức thơ.

— À phải, còn đoạn tái bút nữa.

— Phải, có đoạn tái bút.

— « Đặng cho ông Ca-van-cân-ti khỏi phải nhận bạc ở nhà ngân hàng ra, tôi xin bá tước giao số bốn mươi tám nghìn phật lăng của tôi còn nơi bá tước cho ông làm lộ phí ».

Ca-van-cân-ti ngồi nghe đọc hộ lo lắng lắm.

Bá tước chỉ nói:

— Được!

Ca-van-cân-ti nói thầm trong trí:

— Ông nói: được.

Rồi nói lớn lên:

— Thế là...

— Thế là sao?

— Thế là đoạn tái bút...

(Còn nữa)

https://tieulun.hopto.org

VIỆC TRONG NƯỚC

(Tiếp theo trang 3)

BÌNH-ĐỊNH

Cùng ông «Người hay chuyện» Tuy-phước

Ông có gởi đến tin tức nói tình bị cho thiết mà trách nhà báo không đăng, vì thư ông không đề ngày tháng năm, và tên họ cùng địa chỉ cũng không nói rõ, thành ra bài ấy không có giá trị.

Như cái tin «Vợ giết chồng» là việc quan hệ mà trong khi xảy ra, làng xã có ai hay mà đến đó không? Người vợ khai với ai? Ai giải quan? và tên tình nhân là ai? Đều không thấy nói. Vậy từ sau nhớ nói cho rõ, và trong thư viết đề ngày và nói tên họ chỗ ở cho rõ, bản báo vui lòng đăng.

T. D.

Cái họa truyền đơn đai thế!

Bọn Huỳnh-Triếp, Nguyễn-Quán, Ng Thường, Trần-Khanh, ... trong nhịp tháng 10 năm ngoái (1936), vì có đọc truyền đơn cổ động Đông-dương đại hội mà bị án tù 1 năm đến 3 năm, giam tại nhà lao Qui-nhơn.

Ngày 17-4, bọn ấy có yêu cầu mấy điều:
1) Chánh trị phạm được biệt đãi.
2) Cho nghỉ ngày chủ nhật.
3) Bớt ăn cho bớp vô canh.
4) Mỗi năm 2 bộ quần áo
5) Cho bà con được phép thăm viếng.

Vì đọc tờ truyền đơn mà bị án, chớ chưa phạm tội ci nặng, mong nhà đương cuộc xét đến nỗi oan khổ của họ.

Ng. L. Lai sao

PHÚ-YÊN

Việc trồng dương liễu

Làng Phú long và Giai-an (Tuy-an) có một bãi cát rộng. Mấy năm nay quan Phó hiểu dân về sự lợi trồng cây dương liễu. Quan bảo hai làng hãy lấy đất tư ích đem trồng một sở dương liễu ở đó. Mấy năm trên hai làng vâng lệnh, lấy tư ích mà làm.

Tháng tư ta năm ngoái (1936), lý trưởng làng Phú-long thôi, lý Huấn lên làm. Ngày tháng 10, lý H. đến nhà làng, nhóm họp dân lại, bắt dân ký giấy tình nguyện làm 3 ngày ở sở dương liễu, để trừ số canh phòng ở các điểm; dân than rằng còn có 2 tháng canh nữa mà phải làm trừ 3 ngày, thì nặng quá! và việc canh phòng là việc ích chung không thể bỏ được. Lý ta không nghe.

Đến năm 1937, ngày 1 tháng 2 ta, lý Huấn đánh mõ nhóm trống bắt dân lại nhà làng rồi bảo: «Năm nay mất tiền đem cũng phải đi làm 3 ngày trừ canh đã trồng dương liễu; dân nào không đi thì phải nạp 1$00». Lý bèn ký vào sổ tình nguyện dân không bằng lòng, nhưng lý đọc cả trình... nói dân làm biểu tình. Dân quê giật mình ký hết. Tội nghiệp nhất là các trẻ em mồ côi, các bà góa chồng cũng phải cái xâu 3 ngày khỏe ngu học. Đau rất phiền nhiễu!

Dân nghèo

BÌNH-THUẬN

Như vậy có hại đến đường buôn bán của kẻ khác

Chúng tôi ở chợ Phú long, tổng Lai-an (Hàm-thuận), nhờ quí báo đăng chuyện tức lý sau này:

Nguyên chúng tôi tới ở chợ Xóm-lưa có tính potente ở ấn hoài. Chợ nầy nhà nước có cất nhà lồng cho kẻ buôn người đến đó phân biệt; phố của chúng tôi cất ngó ra chợ, gần đây nhà chợ P. L. đương vì hương chánh (Phạm-ngọc-Khai cất một giấy lều tranh dài độ 18 thước tây, ở ngang tất cả các phố của chúng tôi, cách xa ra chừng 2m00, cho vợ con buôn bán hàng buổi. Làm như thế là có ý chặn rước mất hàng. Điều ấy chúng tôi không cần vì trăm người bán, vạn người mua kia. Nhưng chợ đông mưa nắng gió, sự khi rồi ro giấy lều cháy thì giấy phố chúng tôi nguy. Vả chăng chợ thì có nhà nước sắp đặt, đâu có nhà lồng, thế mà chả cho làm hại đến đường buôn bán của kẻ khác, mong nhà đương cuộc lưu ý xét cho.

5 người buôn bán lai cảo

Câu chuyện bao ruộng làng

Chuyện nầy ở làng Bình-thủy (Rạch-giá) đăng số T. D. 1927 ra ngày 2-3-37. Nay được tin thêm: số ruộng Bi ấy, ngày đầu năm tăng cho thầu như giá cũ 400 giạ. Lý đình lãnh làm tờ nhận ruộng để làm xong. Nửa tháng sau, Trương-Khanh, lại đến hỏi, chịu đong thêm 40 giạ... Nhưng hội tề đã làm giấy xong, không thể đổi lại.

Dân

Kẻ trộm hoành hành

Ở hạt Hòa-đa, mấy lâu nay dân quê bị cái nạn mất trâu bò, và khoét vách trộm cắp rất nhiều.

Đêm 25 tháng 2 ta vừa rồi, tại nhà ông chủ Tô-Dận ở làng Lạc-an bị chúng khiêng 120 kilos thuốc lá, cách 4 đêm sau, chúng đến khoét vách nữa, khiêng hơn 50 kilos thuốc lá để ngoài nhà. Chủ nhà có báo phố.

Đêm 4 tháng 3 ta nầy, chúng dắc của Hương-bổn Bô (đồng làng với ông chủ trên) một cặp bò đáng giá 70$00. Bữa sau có tên Tự là tên can tiền ăn đến đòi tiền cho chuộc, đòi 12$00 đến chủ mất bò đến tận chỗ cột bò, rồi lấy bạc. Vậy mà không dám làm gì, vì sợ oán thù. Ở nhà quê lắm nay dân đều cũng nghe trộm trâu bò và trộm nhà.

Người ta nói tên Nết, Chi, đến Sơn-cang (Vàng-long), phá miễu trên tên Tự, Bạng, Cốc, Hồ, Cháo, (dân Hội-lấy, Chợ-mới) phá miễu dưới.

Dân quê làm ăn chỉ nhờ trâu bò, mà bị nạn như thế, nguy quá! Nhà đương cuộc trừ mối họ ấy cho.

Hay chuyện

Xho chuyện.

Tối hôm 15 Avril, lúc 8 giờ, có 3 cô thanh niên vào nhà báo Khôi ngụ ở Bãi cầu (Hanoi), tự xưng là nhân viên cảnh mật thám đã xét một người. Báo Khôi đi vắng vợ báo thật thà, cứ để mặc. Soát xong đi ra, thì báo Khôi về, biết là quân xấu lắm, bèn xem lại đồ đạc thấy đã bị chúng ăn cắp mất 1 chiếc vi có một mảnh tiền (*Đồng phấp*)

Bọn xấu là thường lợi dụng lòng thật thà của người; bì cau ở nhà quê hãy coi chừng.

Tiếng vừa rồi, một tốp cu-li Bắc-kỳ và Trung-kỳ làm ở sở cao-su Dầu-tiếng (Thudaumột — Namkỳ) xung đột nhau gần vì một chị cu li Trung kỳ.

Nguyên một người cu li Bắc kỳ ghẹo chị kia, chị cự, bèn người đồng xứ (Trung kỳ) lại, thì người cu li Bắc kỳ hoảng chạy bậu pho y. Thế là 2 bên nổi cuồng xông choảng nhau: 15 người nằm ta liệt ra đất!

Làm cu li với nhau cả, mà còn phân rẽ Bắc với Trung!

Ngày 19 Avril, cu li xe ở Việt trì (Bắc kỳ), làm roc cả, phản đối cách lên giá thuê của các chủ xe.

Cuộc điều đình được ổn thỏa ngay lúc mới đình công.

Ngày 18 Avril, 1 cậu học sinh trường Cao đẳng tiểu học Nam định (Bắc-kỳ), tên Phạm-duy-Ngư, 17 tuổi, trong khi tắm ở hồ, tập làm «plongeon», rồi nhảm chỗ nước cạn, đầu cậu cắm cứng xuống bùn. Các bạn cậu vớt đem vào nhà thương, mới biết là gãy xương cổ. Bệnh tình rất nặng. Hiện đã đem lên nhà thương Hanoi.

Ai tắm, muốn làm «plongeon», hãy coi chừng.

Tại kinh thành Stamboul (Thổ-nhĩ-kỳ), từ nay cấm lệnh cấm học sinh không được vẫng lai các tiệm cà-phê và nước chanh nữa.

Cái cớ, vì thấy họ thường tới lui mấy nơi đó sinh hư hỏng!

Cảnh sát, ngoài sự canh gác đường, lại kiểm chứng giám thị học sinh luôn.

Chuyện như vậy, rõ là chuyện xứ văn minh. Ở nước đã man thì trái hẳn: người ta hãy để trẻ vui tai thích mắt khuyến khích cho đoàn thiếu niên mê man vào đó!

Lại cũng tại Thổ nhĩ-kỳ, vừa rồi quan hương bộ Giáo dục ra một nghị định cấm từ các cô giáo ở Cao đẳng đến Trung đẳng... cùng nữ học sinh không được dùng phấn, sáp mà trang điểm nữa; ai trái lệnh sẽ bị phạt một món tiền vạ nhất định.

Ở Hung-gia-lợi cấm đàn bà dùng sáp ở Ai-cập hạn chế sự trang điểm của đàn bà. Nay đến Thổ-nhĩ-kỳ theo gương ấy.

PHÓNG-SỰ

Tôi làm ét Ô-tô

của Thanh-Sơn

(Tiếp theo số 1942)

— *Ai nấu cơm thế mụ?*

— *Tôi.*

— *Sao lại trộn cơm nguội vào mà nấu? Ai bảo mụ?*

— *Bà.*

— *Bà?*

— *Vâng.*

Thế là hôm ấy chúng tôi đồng lòng «tuyệt thực» để cho bà chủ biết là chúng tôi không phải mới bằng lợn! Nhưng việc «tuyệt thực» ấy chẳng những không ăn thua gì, mà bà chủ còn nổi tam bành lên, trong lúc cao hứng, bà đã mời đến những ba dòng và mười hai cửa họ mụ Hai về chứng giám cái tức giận của bà, vì nó đã «vu oan giá họa» cho bà, bảo bà sai nó trộn cơm nguội vào gạo mà nấu. Thế bà còn cho là chưa được đã, bà còn chỉ vào mặt chúng tôi mà nói như mắng:

— *May nó nói thế, chứ nếu nó nói chồng tôi làm cộng sản rồi các anh cũng tin sao?*

Dầu bà chủ biện bạch một cách cứng cát và lý sự như thế, mụ Hai vẫn khăng khăng với chúng tôi: ấy bà bảo thế.

Ấy mới rắc rối. Thế rồi những bữa cơm của chúng tôi thường vẫn như cũ, vẫn có cái mùi chua chua.

Đêm những chuyện cơm nguội cơm sốt vào thiên Phóng-sự nầy, tôi không có ý nói xấu cái bà chủ ấy. Tôi chỉ muốn độc giả biết cho rằng: ở xã hội nầy còn vô số những hạng người như thế. Một con mẹ bán xôi lạc, thét lên làm bà nhà giàu, trong nhà có thờ ít nhất là mười hai vị thần linh, mồng một và rằm thì ăn chay, thế mà vẫn còn giữ cái tính cách nhỏ nhen của con mẹ bán xôi lạc, ham những cái lợi nhỏ bằng ngón tay. Trời ơi, mỗi tháng trừ bốn đồng bạc công của người ta, rồi sai đầy tớ trộn cơm nguội vào gạo mà nấu cho người ta ăn để khỏi tốn, thờ Thánh, Phật gì mà đến thế? Giàu có gì mà đến thế? Đọc đến đây tôi mong rằng bà chủ ấy nên vuốt một cái vào lỗ mũi thử xem có biết thẹn không nào?

Đó, chỉ là những lúc ăn, còn lúc ngủ nữa kia.

Thường thường cơm tối xong xuôi rồi thì chúng tôi đi chơi đâm như thế cửa. Đứa thì đi xem hát tuồng, đứa thì đi dạo phố, đứa thì đi họp mặt với nhân tình.... Mãi đến mười một, mười hai giờ khuya, chúng tôi mới lục tục kéo về. Nhưng vô phúc đứa nào làm ăn lên là sẽ bị bà chủ mở cửa ra rồi ít nhất bà cũng mới đến ba đôi cái đứa nào đã làm cho ông bà phải dựt mình, mất giấc ngủ.

Chúng tôi chạn vào hai chiếc xe, chẳng chăn chiếu gì mà cũng chẳng lau quét gì, cứ để luôn cả áo quần thế, rồi ngả lưng trên những chiếc ghế dài mà kéo một giấc ngủ ngon lành, mặc dầu những mùi nước mắm, quất trầu, đờm giải trong nền xe đưa lên sặc mũi và là những con muỗi to bằng hạt đậu đen đến bầu tình xung quanh.

Vì thường ông chủ hay cự những đứa nào nó công rồi nghỉ bậy đến xe lên mà đọc những truyện kiếm hiệp, quái hiệp, cho nên hễ đi chơi về là chúng tôi phải đi nằm liền. Đứa nào nghiện tiểu thuyết thì phải mua nến về thắp mà đọc.

Một hôm, thằng Năm tiếp được cái thơ của mẹ nó gởi vào. Lúc đi xem hát về, nó liền bật đèn xe lên để đọc. Không ngờ, ông chủ đi ra thấy, ông liền mắng như xối nước vào mặt thằng Năm. Năm tức lắm, nhưng không nói gì. Lúc nằm ngủ, nó bảo thầm tôi thế nào cũng... báo thù, để cho bỏ tức, và có thể được, thì để cho ông chủ lỡ dị những cái hà tiện vặt ấy đi. Thế rồi cách năm sáu hôm sau, lúc ông chủ đã đóng cửa đi ngủ rồi, bọn đi cũng đã nằm ngáy khò, thằng Năm liền bật 4 ngọn đèn xe lên rồi cũng nằm ngủ như thường. Nửa đêm, ông chủ dậy mở cửa đi tiểu tiện, thấy người nhà chứa xe đèn sáng quắc thì bao nhiêu cái tức cái giận đều chạy lên ở cổ, ở mắt và ở mồm. Ông «lập bình» bọn đi dậy mà mắng, mà la, mà rầy.... Rất cục không tìm được hung thủ, ông chủ cũng đành chịu, chỉ dọa rằng:

— *Ông mà biết tiên sư mẹ đứa nào, thì ông cáp ngay tiền công cho mà biết mặt!*

Lúc ông chủ bỏ vào rồi, thằng Năm cũng bảo thầm chúng tôi:

— *Tiên sư mẹ đứa nào hay hà tiện vặt, thì ông vào bật đèn lên thế cho mà xem!*

Khách hàng

Sau mấy ngày sơn, sửa, chiếc xe của «ô kíp» chúng tôi đã bắt đầu chạy.

Hồi ấy, mấy ông chủ ô tô ở Vinh cạnh tranh nhau dữ lắm. Ông nào cũng muốn được nhiều lợi, nên từ Vinh lên Đồ lương đường dài năm mươi lăm cây số mà giá xe lúc đầu tám hào, rồi sáu hào, rồi ba hào. Họ vần họ giá xuống cho tôi hai mươi lăm xu. Họ giá quá như thế biết là có hại, cho nên nhiều ông chủ cứ buổi chiều là ra ngồi xem xe về có được «no» không. Lúc thấy trên xe mình chỉ lưa thưa có năm ba người khách, thì các ông đã phải than.

— *Cứ nước nầy, trừ đi xăng dầu, mỏ rồi, thì còn ăn thua nước mẹ gì nữa? Còn lợi chó gì được nữa?*

Biết vậy mà các ông vẫn cạnh tranh kịch liệt. Có nhiều ông đâm ra thù nhau, ghét nhau, chẳng khác gì một vài nhà văn lúc có tiện bút chiến với nhau như vậy. Do thế, bọn người làm của các hãng xe phải cực khổ thêm. Ít phải chạy ra ga, ra chợ, ở ngã ba đường, ở trong hàng cơm để lôi khách, để... bắt khách. Ở bến xe mới bọ bốn giờ sáng, mấy chiếc xe hàng đã đỗ xô tới nằm chờ. (Còn nữa)

Máy hát DOUGLUS - VICTROLA

Dĩa hát VICTOR, là những hiệu danh tiếng nhất

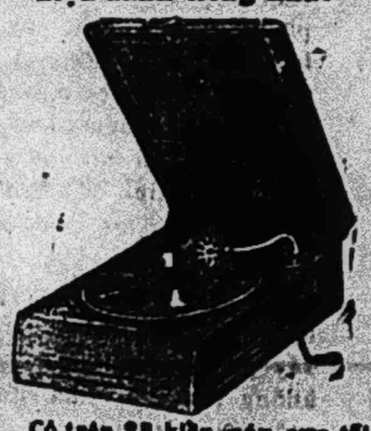

Có trên 28 kiểu máy cực tối tân, giá thực hạ.

Có đủ hiệu dĩa hát Nam, Trung, Bắc, Tây, Tàu, Nhật-bản, Lào, Cao miên, qui-ngài mua máy hát hoặc dĩa hát, gởi Contre-Remboursement, khỏi chịu cước phí.

LE-VAN-TAI

Agent ex'usif des D'sques et Phonos

82, Rue Georges Guynemer

SAIGON

NHÂN-TẠO-HUYẾT — CÔ-TINH BỔ-THẬN

BỔ-HUYẾT—SÁT-TRÙNG — THẬN-HƯ — DI-TINH

Bổ-dương thận-thể — Lọc sạch máu bẩn — Làm cho khỏi-huyết sung-túc — Công dụng đặc-biệt là sát được vi-trùng LẬU và GIANG-MAI, và các chứng sót, lở, ghẻ — Giá suy yếu rã ít ăn, mạnh mạo — Đàn bà có mang tăng an-thai — Ở cữ dùng thông đã đu, mau trở lại tươi đẹp.

Mỗi chai 1$50 — Nửa tá 7$50

CHỮA

CHUYÊN-TRỊ Bính-tính, mộng-tinh, hoạt-tinh — Khi sơ phát: đau lưng, mỏi vai, mất hoa, tai ù, đầu váng, cổ nặng rão, mắt khô — Đêm nằm ít ngủ, hay thao thức nghĩ ngợi liên miên, chiêm-bao mộng-mị vẩn vơ.... Đi nặng nhọc, đã dùng đến thuốc nầy là được khỏi hẳn.

Mỗi ve 1$00 — Nửa tá 5$00

Hai thứ thuốc nầy nổi tiếng khắp Đông-Pháp, người những hiểu thơ minh-tạ đã đăng trước, nay xin dịch bản phân chất, đoạn quan năm ANTONINI ban khen thuốc NHÂN-TẠO-HUYẾT sau khi nghi đã thí-nghiệm và phân chất tại phòng LABORATOIRE de CHIMIE de L'INDOCHINE — HANOI như sau:

«.... Thuốc nầy lấy toàn tinh chất của người một thứ cây qui, «trong đó có vị NHÂN-SÂM, chế theo phương-pháp bào-chế Thái-«tây, hợp dụng cho người Annam có thể bồi thêm huyết, tăng số «khỏe, làm cho hồng huyết cầu (globules rouges du sang) tươi tốt trong sạch, và sát trừ được vi trùng lậu, giang-mai».

Trích dịch đoạn nghị chứng nhận thuốc CÔ-TINH BỔ-THẬN «.... Thuốc nầy không có chất độc, tinh chất toàn nguyên liệu «rất qui như NHÂN-SÂM một ông v. v... trị chứng đau thận di-tinh».

NGỦ-TINH DƯỢC-PHÒNG

N° 114 — Hàng-Bông — HANOI

CÓ MỘT, KHÔNG HAI

vào người có tới 80 người bị bệnh PHONG-TÍCH, lắm khi bị bệnh mà không hiểu bệnh gì, đọa bị dưới nấm mồ rồi!

Cơm no, rượu say, gió hàm tinh dọa hoặc ăn no đi ngủ hay đi tắm nguội, nếu thọ bệnh, gọi là bệnh PHONG-TÍCH, không phải đau dạ-dày, không phải đau bụng kinh-niên.

Khi thọ bệnh: Thấy: đầy hơi, tức cổ, tức ngực, chân tay, không bữi đói, ăn chậm tiêu, bụng sôi ầm ầm, khi ăn uống mang vào thì bụng bỗng chịu, khó đau bụng, thì đau bụng, đau rốn trên rốn, người thường ngáy ngủ, bước bỗng chân tay, bị tê nhức cả một vùng, ăn bung dậy. Chỉ một cái lắm!

PHÒNG-TÍCH THẦN-DƯỢC «CON CHIM»

bấy đã chữa hoặc khỏi ngay, không hề uống phạt gì gì, đến bữa có thể uống được.

Mỗi tiêu một bịch uống giá: 0$.30

Mỗi tiêu hai bịch uống giá: 0$.50

VÕ-ĐÌNH-TÂN

Ân-tín Kim-tiền 1936

178 bis, Lachtray — HAIPHONG

Đại-lý các tỉnh Trung-kỳ:

HUẾ: Vĩnh-Tường, 55, phố Gia-Long;
TOURANE: Nguyễn-bá-Vinh số Quảng-Cự;
NHATRANG: Kim-Anh, Librairie;
PHANTHIẾT: Lê Nam-Hưng, Commerçant;
QUINHON: Đông-Lợi, Avenue Khải-Định;
QUANGNGÃI: Chấn-Hưng ở Đông-Tự;
BOUTRANG: Hỷ-nhơn-Hanh, Mairie à Cachon;
VINH: Hà-thị-Lan Maison Hình-Hưng;
VIENTIANE: Hồng Phan-thị-Lộc, rue Tapharin;
THAKHEK: Bùi-Tiến Maison Nhật-Nhật-Tân;
LUANGPRABANG: Trần-văn-Chả, Bazar-Commerce

Các tỉnh khắp Trung Nam Bắc và Ai-Lao.

Bệnh Quỷ Thuốc Tiên

Xin các bạn mắc bệnh Lậu, hay Tim-La mà các bạn đã uống đã các thứ thuốc trong Nam ngoài Bắc mà bệnh vẫn không khỏi và rất hết sức, thì xin uống ngay thuốc HOÀNG-VĂN-ÍCH, 47, Ninh Xá, BẮC-NINH (Tonkin) thì bệnh nặng, hay phép cốt nặng thế nào cũng phải mau khỏi và rất hết sức độc, người không mệt, không hại sinh đục. Thuốc Lậu 1$60, Tim-La 2$00, khi mua gửi ít tiền trước, còn lính bán giao ngân. Chớ bắn hiệu không hết chước như mọi người nói như thần, như thánh, vẽ hình vẽ ảnh, người có bệnh tin uống tiền mất bệnh còn, nhớ thuốc của bản hiệu hễ dùng thì thế nào cũng mau khỏi và rất hết mọi sự độc, hễ có bệnh xin cứ tin dùng qua khắc rõ thuốc bản hiệu như thế nào.

Có bán LÊ NAM HƯNG Phan-thiết — QUANG-LỢI Chợ-Gềm Phú-Mỹ

Mùa rét, nên đề phòng bệnh ho và nên gìn giữ cái phổi

BỔ PHẾ THÁNH DƯỢC ĐẠI-QUANG

Trừ hết thảy các chứng bệnh ho chẳng luận ho khan, ho ráo, ho có đờm, mới ho hay đã lâu, ho nặng hay nhẹ, uống thuốc này trong giây lát kiến hiệu, nhứt là phổi bị lạnh hay phổi ráo làm ho, dùng càng hay lắm.

Chai to giá 0$80 — Chai nhỏ giá 0$40

ĐẠI-QUANG-DƯỢC-PHÒNG

29, PHỐ HÀNG NGANG HANOI — Giây nói 805

Có Đại-lý khắp các tỉnh, các phủ huyện, các chợ, khắp trong xứ Đông-dương — Tiểu thuyết «Sư diệu quái hiệp» đã ra số 5, xin nhớ đón xem

Imprimerie: TIẾNG-DÂN — HUẾ

Gérant: HUỲNH-THÚC-KHÁNG